

were used during the search phase of the experiment: analysis of educational documentation, pedagogical observation, surveys, interviews, questionnaires, statistical data processing.

During the ascertaining experiment, the levels of teenagers' artistic worldview formation in vocal and choral work in the process of educational and extracurricular activities were determined. During the compilation of data for diagnosing indicators, the levels of teenagers' artistic worldview formation were established: high, medium and low.

The results of the observational experiment (predominance of low and medium level of teenagers' artistic worldview formation) require organization of experimental methods using developed and sound pedagogical conditions and principles of this process.

Key words: artistic worldview, teenagers, criteria, indicators and levels, ascertaining experiment.

УДК 793.3:378] - 051

Олег Козачук

Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID ID 0000-0002-5090-701X

Леся Косаковська

Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID ID 0000-0001-7138-2008
DOI 10.24139/2312-5993/2021.03/219-227

ПІДГОТОВКА СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА-ХОРЕОГРАФА: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Метою статті є розкриття деяких теоретичних аспектів підготовки сучасного педагога-хореографа як наукової проблеми. Відповідно до мети у процесі дослідження було використано теоретичні та емпіричні методи: аналіз наукової літератури з проблеми дослідження; узагальнення й систематизація з метою виявлення стану опрацьованості зазначеного питання як наукової проблеми. Проаналізовано наукові розвідки у площині порушеної проблеми. Закцентовано на значущості професійно-практичної підготовки педагога-хореографа як багаторівневої та різноцільової системи, де хореографічна освіта нерозривно пов'язана із формуванням загальнопедагогічних компетентностей, актуалізацією розвитку особистісних якостей, інтелектуальної та емоційної сфер у майбутнього фахівця. Узагальнено, що процес організації професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців хореографічних спеціальностей є динамічною системою, котра потребує постійного оновлення пріоритетів розвитку змісту, науково-методичного забезпечення, систематичного розширення професійного тезаурусу крізь призму соціальних викликів, наряду та об'єктів майбутньої діяльності студентів-хореографів і, загалом, стратегій розвитку галузі хореографічної освіти.

Ключові слова: особистісно-професійне становлення, педагог-хореограф, підготовка, професійно-практична підготовка, хореографічно-педагогічна освіта, хореографічно-педагогічний процес, фахівець-хореограф.

Постановка проблеми. Інтеграційні процеси, спрямовані на зближення з освітніми системами зарубіжних країн, спричиняють кардинальні зміни в системі сучасної вищої педагогічної освіти України загалом, і хореографічно-педагогічної зокрема. При цьому реалії

політичного, економічного та суспільного життя в країні потребують підготовки такого педагога-хореографа, який поєднував би загальнопедагогічні здібності з мистецтвом відтворення танцювальних умінь і навичок у майбутній професійній діяльності, що вкрай важливо для виховання культурно і фізично досконалого, гармонійно розвиненого молодого покоління. У цьому ракурсі важливим ресурсом є хореографічно-педагогічна освіта. Ми виходимо з того, що хореографічне мистецтво в умовах сьогодення, як слушно відзначає Ю. Тараненко, набуло статусу соціально-педагогічного чинника, засобу формування у підростаючого покоління естетичної культури та креативних здібностей, гармонійного фізичного та духовного розвитку, соціалізації особистості (Тараненко, 2014, с. 16). За такого підходу освітній процес є творчим часом викладача в будь-якій аудиторії: хореографічній чи лекційній, оскільки «поки студент-хореограф навчається, він отримує практичну та теоретичну базу знань, умінь і навичок» (Калашник, 2019, с. 51), що пробуджують у них бажання працювати за законами краси.

Аналіз актуальних досліджень (Л. Андрощук, Г. Березова, Т. Благова, Л. Бондаренко, А. Ваганова, Є. Валукін, К. Василенко, С. Забрєдовський, К. Голєйзовський, Р. Захаров, Ф. Лопухов, А. Мессерер, В. Уральська, Л. Цветкова та ін.) засвідчив науковий інтерес до проблеми хореографічної підготовки майбутніх учителів як спеціального об'єкта досліджень, до опрацювання загальнотеоретичних основ професійної підготовки педагога-хореографа.

Мета статті полягає в розкритті деяких теоретичних аспектів підготовки сучасного педагога-хореографа як наукової проблеми.

Методи дослідження. У процесі дослідження було використано такі теоретичні та емпіричні методи: аналіз наукової літератури з проблеми дослідження; узагальнення й систематизація з метою виявлення стану опрацьованості зазначеного питання як наукової проблеми.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до визначеної мети вважаємо за необхідне здійснити аналіз наукових розвідок у площині порушеної проблеми. Так, суттєвою й актуальною в реаліях сьогодення видається позиція Є. Валукіна щодо рівня освіти, виховання та культури сучасного педагога-хореографа, від якого залежатимуть уміння сучасного учня майстерно застосовувати теоретичні та практичні досягнення хореографічної науки (Валукин, 1987).

Конструктивним вважаємо твердження І. Спінула, що процес підготовки вчителя хореографії необхідно спрямовувати на

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2022, № 3 (117)
формування особистості фахівця нового покоління, який має поєднувати в собі високий професіоналізм фахівця-хореографа, педагога-вихователя та менеджера; добре орієнтуватися в психології вихованців; володіти мистецтвом керівництва хореографічним колективом (Спінул, 2011, с. 272).

Існує думка (Благова, 2018), що формування змісту хореографічної підготовки в освітньому середовищі педагогічного закладу вищої освіти має бути зорієнтованим на створення сприятливих умов для творчого становлення студента-хореографа, активізацію його індивідуальних ресурсів задля повноцінної самореалізації в майбутній професії.

На наш погляд, має рацію С. Куценко, стверджуючи, що опанування педагогічної майстерності майбутніми вчителями хореографічного мистецтва уможливорює формування та реалізацію їх творчого потенціалу (Куценко, 2015, с. 119).

Відзначимо, оволодіти майстерністю на високому рівні майбутній педагог-хореограф зможе за умови організації освітнього процесу у закладі вищої освіти як інтелектуальної, творчої діяльності у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у вищому навчальному закладі (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості (Закон України «Про вищу освіту», 2019).

Крізь призму викладеного обґрунтованою нам видається позиція теоретиків і практиків хореографічної освіти (Л. Андрощук, Т. Благова, О. Голдрич, С. Забрєдовський, С. Зубатов, О. Калініна, Т. Ткаченко, Л. Цвєткова, О. Шамрова, М. Юр'єва та ін.) щодо значущості професійно-практичної підготовки педагога-хореографа як багаторівневої та різноцільової системи, де хореографічна освіта нерозривно пов'язана із формуванням загальнопедагогічних компетентностей, актуалізацією розвитку особистісних якостей, інтелектуальної та емоційної сфер у майбутнього фахівця.

Зокрема, М. Юр'єва і Л. Макарова, досліджуючи якість підготовки студента-хореографа як комплекс набутих у процесі навчання професійних і особистісних характеристик спеціаліста, стверджують, що принципове значення має, передусім, взаємозв'язок особистісного, творчого та професійного становлення фахівця, де пріоритетним завданням є розвиток особистості. Так, в основі розробленої

дослідницями компетентнісної моделі випускника-хореографа, яка інтерпретується як «результативно-цільова основа особистісно-професійного становлення студента у виші», закладено бінарну класифікацію, що складається із двох основних груп компетенцій: універсальних (загальнонаукових, загальнокультурних, соціально-особистісних, інструментальних) і професійних (загальнопрофесійних, профільно спеціалізованих). Кожна із запропонованих груп компетенцій загалом ілюструє багатовимірність процесу фахової підготовки хореографа у вищій школі (Юрьєва, Макарова, 2010, с. 51–52].

Практико-орієнтований характер хореографічної освіти, за твердженням Т. Благової (ми погоджуємося з цією думкою), спричинений тим, що пріоритетом у процесі підготовки майбутніх педагогів-хореографів, поряд із теоретичним навчанням, залишається професійно-практичне становлення в галузі хореографічного мистецтва, яке реалізується у різних формах виробничого навчання (практичних, лабораторних, індивідуальних занять, семінарів, майстер-класів, конкурсів, концертних заходів) і спрямовується на оволодіння студентами комплексом фахових умінь та навичок (виконавських, педагогічних, балетмейстерських). Зокрема, ознайомлення зі специфікою майбутньої професії відбувається у процесі опанування дисциплін, безпосередньо зорієнтованих на практичну апробацію студентами-хореографами методів професійної активності (загальнопедагогічних і фахових), традиційних та інноваційних технологій викладання хореографії в умовах загальної й додаткової освіти. Серед них, зокрема, вчена виокремлює такі: «Методика роботи з хореографічним колективом», «Методика хореографічної роботи у загально-освітніх навчальних закладах», «Підготовка концертних номерів» (Благова, 2018).

Суттєвою нам видається думка О. Шамрової, що сучасні умови професійної діяльності висококваліфікованого спеціаліста-хореографа потребують від нього володіння різноаспектними знаннями: культурологічними, мистецтвознавчими, психолого-педагогічними, менеджерськими, хореографічними (Шамрова, 2007).

Невід'ємним компонентом професійно-практичної підготовки майбутніх педагогів-хореографів, зауважує Т. Благова, розглядається система практик як важливий фактор формування професійної компетентності, творчої індивідуальності, різноаспектних здібностей, що забезпечує моделювання і прогнозування хореографічно-педагогічного процесу з урахуванням закономірностей розвитку й саморозвитку його суб'єктів. Процес проходження студентами різних

видів хореографічних практик загалом спрямований на формування у майбутніх спеціалістів цілісних уявлень про професію, усвідомлення її значущості як для фахового зростання, так і для особистісного становлення й самовизначення, а також забезпечує розвиток загальнопедагогічних, професійно значущих компетентностей хореографа-педагога, балетмейстера, організатора та керівника танцювального колективу (Благова, 2017, с. 49).

У площині порушеної проблеми привертає увагу дисертаційне дослідження Т. Сердюк (Сердюк, 2009), де вченою опрацьовується організаційно-методичне забезпечення формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії у процесі їх професійної підготовки у вищих навчальних педагогічних закладах, що базується на взаємодії методів мультимедійного навчання, синтетичної драматизації та опорно-методичних карт постановочної діяльності. Не менш важливим є концентрація уваги дослідниці на розкритті сутності, змісту і компонентної структури художньо-естетичного досвіду студентів-хореографів як взаємодії когнітивної, аксіологічної та праксеологічної складових у процесі художньо-естетичної діяльності особистості, що підтверджує значущість професійно-практичної підготовки майбутніх педагогів-хореографів.

Зауважимо, для професійної діяльності педагогів-хореографів украй важливими, на наш погляд, є також питання музичної підготовки. А відтак, розуміння взаємозв'язку музики і танцю, узгодження музичних творів з системою рухів у танці вважаємо необхідною складовою для подальшої професійної діяльності, що ставить за мету формування у майбутніх педагогів-хореографів уміння передавати емоційний та ідейний зміст музичних творів засобами хореографії при створенні танцювального образу. Поза сумнівом, сучасний педагог-хореограф повинен бути музично освіченим, мати необхідний комплекс знань про закономірності музичних форм і розвинутий художній смак.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, резюмуючи викладене, відзначимо, що проблема підготовки сучасного педагога-хореографа різноаспектно презентована у науковому дискурсі. Теоретики і практики хореографічної освіти наголошують на значущості професійно-практичної підготовки майбутнього педагога-хореографа. Вчені однак є в тому, що процес організації професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців хореографічних спеціальностей у структурі вищої педагогічної освіти є динамічною системою, котра потребує постійного оновлення пріоритетів розвитку змісту, науково-методичного забезпечення, систематичного розширення професійного тезаурусу

крізь призму соціальних викликів, напряму та об'єктів майбутньої діяльності студентів-хореографів і, загалом, стратегій розвитку галузі хореографічної освіти. Ми солідарні з думкою Т. Благової (Благова, 2010), що результатом фахової підготовки педагога-хореографа має стати сформоване у нього психолого-педагогічне й образно-естетичне мислення, розвинені перцептивні механізми, такі, як рефлексія, емпатія, які підкріплені загальнокультурними знаннями, духовністю, артистизмом, творчою активністю та індивідуальністю, музичністю й танцювальністю. *Перспективи подальших наукових розвідок* пов'язуємо з вивченням народно-сценічного танцю у процесі професійної підготовки педагога-хореографа.

ЛІТЕРАТУРА

- Благова, Т. О. (2010). Особливості професійної підготовки майбутніх учителів-хореографів у системі педагогічної освіти. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки*. Житомир. Вип.50. С.72-76 (Blagova, T. O. (2010). Features of professional training of future teachers-choreographers in the system of pedagogical education).
- Благова, Т. О. (2017). Професійно-практична підготовка хореографа в умовах вищої педагогічної освіти. *Мистецтво та освіта*. № 1(83). С. 48–51 (Blagova, T. O. (2017). Professional and practical training of a choreographer in the conditions of higher pedagogical education. *Art and education*. № 1 (83).
- Благова, Т. О. (2018). *Сучасні пріоритети професійно-практичної підготовки педагога-хореографа в структурі вищої педагогічної освіти*. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Формальна і неформальна освіта у вимірах педагогіки добра Івана Зязюна». Нац. акад. пед. наук України [та ін.]; [редкол.: Сулаєва Н. В. та ін.]. Полтава : АСМІ. С. 88-89 (Blagova, T. O. (2018). *Modern priorities of professional and practical training of a choreographer in the structure of higher pedagogical education*. Proceedings of the International Scientific and Practical Conference "Formal and Non-Formal Education in the Dimensions of Pedagogy of Ivan Zyazyun". Nat. acad. ped. Sciences of Ukraine [etc.]; [editor: Sulaeva NV and others]. Poltava: ASMI).
- Закон України «Про вищу освіту», 2019. URL: edmet.org/analytics/zakon-ukraini-pro-vishhu-o (Law of Ukraine "On Higher Education", 2019).
- Валукин, Е. П. (1987). *Мужской классический танец*: учеб. пособ. М.: ГИТИС им. А. В. Луначарского. 103 с. (Valukin, E. P. (1987). *Male classical dance: textbook*. allowance Moscow: GITIS im. A. V. Lunacharsky).
- Калашник, С. (2019). Професійне формування майбутнього вчителя хореографії засобами систематичної творчої діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 4 (88). 51-62. (Kalashnik, S. (2019). Professional formation of the future teacher of choreography by means of systematic creative activity. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*. 4 (88).).
- Куценко, С. В. (2015). Педагогічна майстерність майбутнього вчителя хореографії як гарант ефективності формування його творчого потенціалу. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*: зб. наук. пр. Суми. 1-2

- (5-6). 113-121 (Kutsenko, SV (2015). Pedagogical skill of the future teacher of choreography as a guarantor of the effectiveness of the formation of his creative potential. *Current issues of art education and upbringing*: coll. Science. Sumy Ave. 1-2 (5-6).).
- Сердюк, Т. І. (2009). *Формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії* (дис. ...канд. пед. наук). Київ (Serdyuk, T.I. (2009). *Formation of artistic and aesthetic experience of future teachers of choreography* (dissertation ... Candidate of Pedagogical Sciences). Kyiv).
- Спінул, І. В. (2011). Теоретичні підходи до інтерпретації професійної компетентності майбутнього вчителя хореографії. *Наукові записки КДПУ*. Сер.: Педагогічні науки. Кіровоград: КДПУ ім. В. Винниченка. Вип. 101. 271-278 (Spinul, I.V. (2011). Theoretical approaches to the interpretation of professional competence of future choreography teachers. *Scientific notes of KSPU*. Ser. : Pedagogical sciences. Kirovograd: KSPU them. V. Vinnichenko. Vip. 101).
- Тараненко, Ю. П. (2014). Проблема підготовки майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей учнів молодших класів у психолого-педагогічній літературі. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 5(24) /05.16-19 (Taranenko, Yu. P. (2014). The problem of preparing future teachers of choreography for the development of artistic and creative abilities of junior students in psychological and pedagogical literature. *Education and development of gifted personality*. 5 (24) / 05).
- Шамрова, О. А. (2007). *Особенности профессиональной подготовки руководителей хореографических коллективов* [Электронный ресурс] URL: http://www.rusnauka.com/10._ENXXIV_2007/Pedagogica/21814.doc.htm. (Shamrova, O. A. (2007). *Peculiarities of professional training of heads of choreographic groups* [Electronic resource] URL: http://www.rusnauka.com/10._ENXXIV_2007/Pedagogica/21814.doc.htm).
- Юрьева, М. Н., Макарова, Л.М. (2010). Компетентностная модель выпускника-хореографа. *Высшее образование сегодня*. № 4. С. 50–53 (Yuryeva, M.N., Makarova, L.M. (2010). Competence model of a graduate-choreographer. *Higher education today*. No. 4).

SUMMARY

Kosakovska Lesya, Kozachuk Oleh. Training of a modern teacher-choreographer: theoretical aspects.

The aim of the article is to reveal some theoretical aspects of training a modern choreographer as a scientific problem. In accordance with the purpose of the research, the following theoretical and empirical methods were used: analysis of the scientific literature on the research problem; generalization and systematization in order to identify the state of elaboration of this issue as a scientific problem. Scientific research in the plane of the problem is analyzed. Emphasis is placed on the importance of professional and practical training of a choreographer as a multilevel and multi-purpose system, where choreographic education is inextricably linked with the formation of general pedagogical competencies, actualization of personal qualities, intellectual and emotional spheres of the future specialist.

An integral component of professional and practical training of future choreographers is the system of practices as an important factor in the formation of professional competence, creative personality, multifaceted abilities, which provides modeling and forecasting of choreographic and pedagogical process taking into account the development and self-development of its subjects.

Emphasis is placed on the importance of professional and practical training of a choreographer as a multilevel and multi-purpose system, where choreographic education is inextricably linked with the formation of general pedagogical competencies, specialties in the structure of higher pedagogical education. It is generalized that the process of organizing professional and practical training of future choreographers is a dynamic system that requires constant updating of priorities for content development, scientific and methodological support, systematic expansion of professional thesaurus through the prism of social challenges, direction and objects of future choreography and , in general, strategies for the development of choreographic education. The result of professional training of a teacher-choreographer should be formed in his psychological-pedagogical and figurative-aesthetic thinking, developed perceptual mechanisms, such as reflection, empathy, which are supported by general cultural knowledge, spirituality, artistry, creativity and individuality, dance and music.

Key words: *personal-professional formation, teacher-choreographer, preparation, professional-practical training, choreographic-pedagogical education, choreographic-pedagogical process, specialist-choreographer.*

УДК 7.038.541

Наталя Кохан

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID

Микола Жулінський

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0003-1566-4259

DOI

ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ЛЕВКАСНИМ ГРУНТОМ

Мета статті полягає у зіставленні традиційної технології створення левкасного ґрунту із сучасними авторськими техніко-технологічними експериментами у цій галузі.

Художня практика творів із використанням левкасного ґрунту довела життєстійкість цієї технології: від фаюмського портрета до практики сучасного іконопису та сучасних живописних творів. Досліджено, що техніко-технологічні процеси створення ґрунту не зазнали великих змін. Однак, тут залишається простір варіативності у складі та пропорційних співвідношеннях складових ґрунту. Сучасні митці, що створюють твори на твердій основі, націлені на тривале та якісне збереження своїх творів, тому не використовують пластифікаторів (мед, гліцерин) та розділення шарів (чорновий та чистовий), які роблять шар зручнішим для обробки та полегшують шліфування поверхні. Пластифікатори також уповільнюють висушування живописних шарів. Використовують їх в іконописних майстернях, оскільки останні орієнтовані на виконання великої кількості ікон.

Для сучасного світського живопису на полотні склад левкасного ґрунту, навпаки, обов'язково включає пластифікатор – ціле сире яйце, що сприяє гнучкості та міцності основи (полотна). Використання сучасних текстурних матеріалів та акрилових фарб збагачує технологію створення левкасу новітніми прийомами й ефектами; виводить на новий рівень розвитку у мистецтві.

Перспективою подальших наукових розвідок є дослідження художніх можливостей (технічних та технологічних прийомів), що притаманні левкасному ґрунту в створенні фактурних поверхонь, у моделюванні рельєфів та об'ємів в іконописі та у світському мистецтві, у виявленні технологічних особливостей